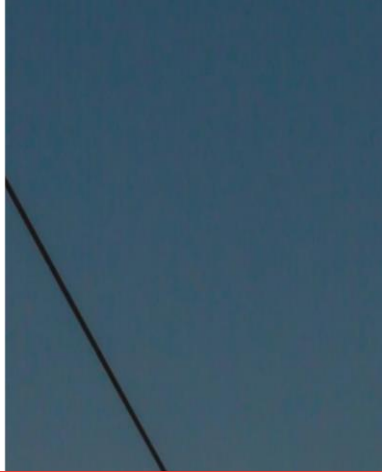
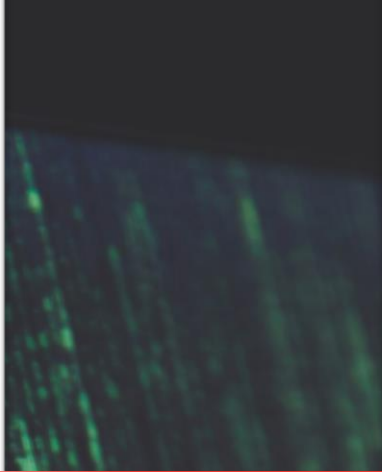
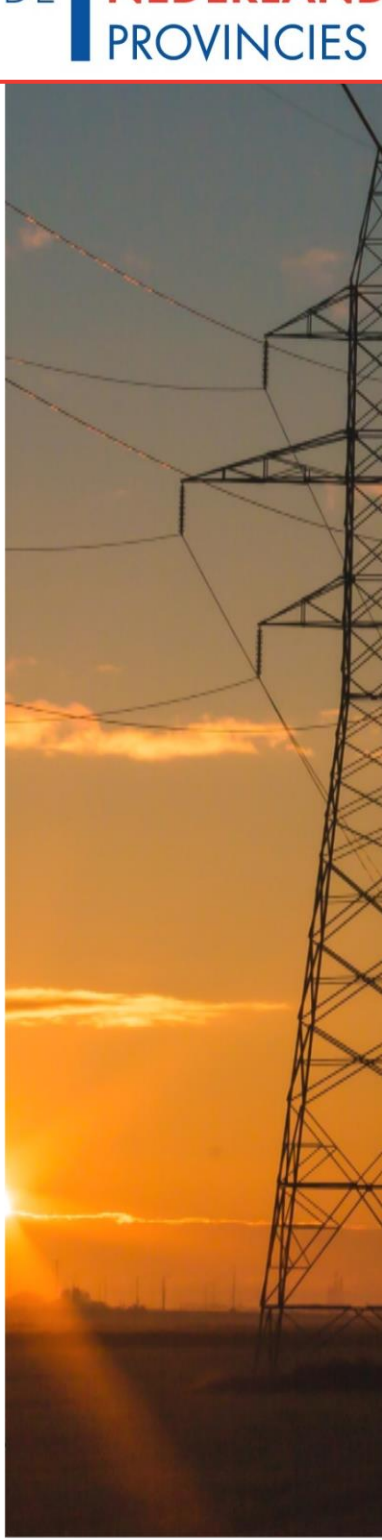
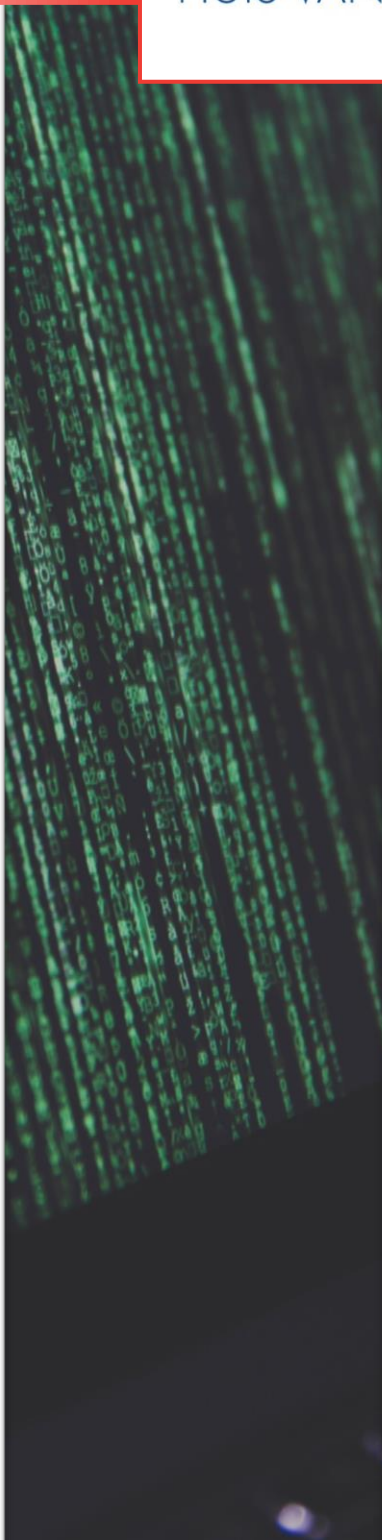

WERKPLAN 2021

HUIS VAN DE **NEDERLANDSE**
PROVINCIES

Inhoud

Inleiding	2
Opbouw werkplan	3
1. HNP-prioriteiten en aandachtsgebieden	4
De prioritaire dossiers	4
Aandachtsgebieden	5
Analyse werkprogramma Europese Commissie	6
Doorontwikkeling HNP	6
2. Europees Comité van de Regio's	7
3. HNP-evenementen en bijeenkomsten in 2021.....	8
4. Financiering HNP	9
Bijlage 1: HNP-analyse werkprogramma 2021 Europese Commissie	10
Bijlage 2: Overzicht HNP-bestuurders, dossierhouders en woordvoerderschappen	19
Bijlage 3: Overzicht Nederlandse delegatie in het Europees Comité van de Regio's	21

Inleiding

Het jaar 2020 is in veel opzichten anders verlopen dan vooraf verwacht. Een gezondheids- en economische crisis die in heel Europa en in onze provincies sporen achterlaat. Het heeft onze manier van werken vanuit het HNP en onze platformfunctie beïnvloed. Digitaal werken en online vergaderen zijn het 'nieuwe normaal' en maken onderdeel uit van het leven tijdens een ongekende gezondheidscrisis. Het COVID-19 virus heeft een nieuwe werkelijkheid gecreëerd, waarvan niemand weet hoe lang die zal duren. Deze ontwikkelingen zullen ook in 2021 nieuwe veerkracht en flexibiliteit vragen van het HNP als organisatie.

Op 19 oktober 2020 heeft de Europese Commissie haar werkprogramma (ECWP) 2021 gepubliceerd. De Commissie wil in 2021 de nadruk leggen op een gezonder, eerlijker en welvarender Europa. De Commissie is vastbesloten het voortouw te nemen bij de groene en digitale transitie, die een unieke kans biedt om uit deze crisis te geraken en de Unie een nieuwe vitaliteit te bezorgen. Een aantal van deze strategieën en plannen zijn relevant voor provincies en andere decentrale overheden. De Commissie heeft in 2021 de volgende speerpunten voor ogen:

1. Europese Green Deal

De [Europese Green Deal](#) blijft ook in het werkprogramma voor 2021 één van de grootste prioriteiten. De Commissie is van plan een 'Fit for 55' pakket voor te stellen. Dit pakket van energie en klimaatmaatregelen moet bijdragen aan de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in 2030 met ten minste 55%. Het plan bestaat uit initiatieven op het gebied van energieprestatie van gebouwen, hernieuwbare energie, landgebruik en energiebelasting.

2. Een Europa dat klaar is voor het digitale tijdperk

De Commissie stelt in 2021 een routekaart op met digitale doelstellingen voor 2030, gericht op connectiviteit, vaardigheden en digitale overheidsdiensten. Bij de uitwerking daarvan wordt rekening gehouden met de kernwaarden van de Unie op het gebied van privacy en vrijheid van meningsuiting, vrij verkeer van gegevens en cyberveiligheid.

Het ECWP hangt vanwege de gezondheids- en economische crisis nauw samen met het herstelplan voor Europa, het [herstelinstrument NextGenerationEU](#) en de versterkte EU-begroting voor de periode 2021-2027. De Europese Commissie ziet herstel na de COVID-19 crisis in 2021 als prioriteit. Met het werkprogramma zoekt de Commissie naar een balans tussen enerzijds het beheersen van de crisis en herstel en anderzijds het bereiken van de toekomstambities door duurzame investeringen en hervormingen.

Opbouw werkplan

Het HNP biedt met dit werkplan een kader dat richtinggevend is voor onze activiteiten in Brussel. Een halfjaarlijks ijkmoment bepaalt in hoeverre de actuele ontwikkelingen vragen om bij te stellen en/of wijzigingen aan te brengen. De basis voor het HNP-werkplan zijn de provinciale coalitieprogramma's en het werkprogramma van de Europese Commissie.

Dit HNP-werkplan bevat een selectie van de doorlopende en nieuwe commissievoorstellen uit het ECWP die in 2021 centraal staan (zie bijlage 1). Deze selectie dient als basis voor dit HNP-werkplan en de agendasetting in 2021 en de keuze voor gezamenlijke prioritaire dossiers en aandachtsgebieden.

In het eerste hoofdstuk wordt ingegaan op de vier prioritaire dossiers. De dossiers worden gekozen aan de hand van enerzijds de provinciale coalitieakkoorden en anderzijds op initiatieven van de Europese Commissie in 2021. Tevens worden in dit hoofdstuk de aandachtsgebieden geformuleerd. In hoofdstuk twee wordt zicht gegeven op de werkzaamheden in het Europees Comité van de Regio's en met name van de Nederlandse delegatie. In hoofdstuk drie staan de evenementen en bijeenkomsten die in 2021 worden voorzien. In hoofdstuk vier is de financiering 2021 opgenomen.

De operationalisering van de in dit werkplan beschreven prioritaire dossiers wordt in het HNP opgepakt, uitgewerkt en van acties voorzien. Bij de aandachtsgebieden verschilt de dynamiek en interne organisatie per onderwerp. Het HNP-bestuur wordt regelmatig geïnformeerd over actualiteiten en de stand van zaken. De bestuurlijke HNP-dossierhouders en bestuurlijke HNP-woordvoerders worden rechtstreeks betrokken en geïnformeerd.

1. HNP-prioriteiten en aandachtsgebieden

De bestuurlijke agenda's van de twaalf provincies en het IPO én de actuele Europese beleidsontwikkelingen zijn leidend voor de prioritering van de provincies voor wat betreft de gezamenlijke inzet.

Het aantal initiatieven, de onderwerpen, de complexiteit van het EU-beleidsproces en de EU-besluitvorming vragen om selectie en prioritering. Het HNP volgt nieuw EU-beleid dat raakt aan de kerntaken van de provincies. Het vertrekpunt voor de gemeenschappelijke inzet in Brussel zijn de provinciale coalitieprogramma's.

HNP-prioritaire dossiers zijn dossiers met een duidelijk gezamenlijk belang met betrekking tot beleid en fondsen. Provincies hebben in de meeste gevallen een directe verantwoordelijkheid bij de uitvoering van dit Europese beleid en de Europese programma's. Daarnaast zijn de prioritaire dossiers binnen het HNP en het IPO stevig georganiseerd en hebben elk een HNP-werkgroep, een HNP-ambtelijk dossierhouder en een HNP-bestuurlijk dossierhouder. Ook vindt er structureel afstemming plaats met het IPO.

Vanuit de inhoudelijke agenda wordt op specifieke onderwerpen synergie gerealiseerd en voortgezet met de betreffende partners in het HNP.

De prioritaire dossiers

De vier prioritaire dossiers sluiten aan op de kerntaken

1. Klimaat & Energie
2. Digitalisering
3. Regionale economie
4. Agrofood

Elk van de dossiers is gerelateerd aan de Green Deal en levert daaraan een bijdrage. Het is om die reden dat de Green Deal hier niet als eigenstandig dossier is benoemd, maar als een groene draad door deze dossiers loopt. Het HNP is scherp op het feit dat de EC voorstellen vallend onder de Green Deal in de uitwerking veel raakvlakken bevatten en niet los van elkaar kunnen worden gezien, de HNP-voorzitter heeft hierin een verbindende rol.

1. Klimaat & Energie

Commissievoorzitter Ursula von der Leyen heeft in haar '[Staat van de Unie](#)' in september 2020 gezegd, dat de CO₂-uitstoot in 2030 minimaal met 55% moet zijn gereduceerd t.o.v. 1990. Anders is het doel van klimaatneutraliteit in 2050 – netto geen CO₂-uitstoot – niet haalbaar. Het jaar 2021 staat vooral in het teken van een heel pakket aan ombuigingen van bestaande EU-wetgeving en nieuwe voorstellen, nodig om de 55% reductie in 2030 te realiseren (Fit voor 55 pakket). Het gaat vooral om de voor provincies belangrijke richtlijnen inzake energie efficiëntie, hernieuwbare energie, alternatieve brandstoffen en energie efficiëntie gebouwen. Daarbij zullen we als HNP en IPO gezamenlijk optrekken en onze positie op de 55% CO₂-reductiedoelstelling van de EC bepalen als leidraad voor onze inzet in Brussel. Ook over de in 2020 gepubliceerde EC voorstellen inzake de [klimaatwet 2030](#), klimaatpact en klimaatadaptatie wordt in 2021 verder onderhandeld, met monitoring en opvolging vanuit het HNP. De Green Deal wordt daarin de blauwdruk voor de groene transformatie en de belangrijkste groeistrategie met 30% van de investeringen gericht op klimaatverandering.

2. Digitalisering

De digitale transformatie voltrekt in steeds hoger tempo en heeft grote impact op de regionale economie en de provincies. De Europese Commissie ziet verdere bevordering van digitalisering als een van de topprioriteiten voor de Europese Unie. In 2021 staan diverse doorlopende, nieuwe wetgevende en niet-wetgevende beleidsinitiatieven centraal in het kader van de digitale transformatie van de EU. O.a. de European Digital Services Act (DSA), de concretisering van het witboek Artificial Intelligence (AI), doelstellingen voor Europa's digitale decennium 2030 en het Data pakket gecombineerd met de Databankrichtlijn. Voor deze digitale transformatie komen Europese middelen beschikbaar. Zowel via het Europees herstellfonds NextGenerationEU als via het Meerjarig Financieel Kader (MFK) 2021-2027. Denk hierbij aan het Recovery and Resilience Fund (RRF) en het Digital Europe programma. De provincies hebben als middenbestuur een eigen belangrijke rol in de digitale transformatie. Het HNP signaleert en vertaalt richting de Kopgroep Digitale transformatie/IPO-IDA, wat vervolgens via de kopgroep wordt doorgeleid naar de andere AAC's/BAC's waar het dossiers raakt, zoals regionale economie, landbouw, energie en mobiliteit.

3. Regionale economie

Regionale economie blijft in 2021 een prioritair dossier. Dit komt doordat de economische crisis als gevolg van COVID-19 en de transitie naar een duurzaam herstel in 2021 hoog op de politieke agenda staan. Allereerst moet het definitieve MFK-akkoord worden doorvertaald naar de deelverordeningen van de structuurfondsen en het EU herstellpakket. Begin 2021 staat in het teken van de uitkomsten van de trilogie inzake de structuurfondsen, [Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling](#) (EFRO), [Interreg](#), het [Fonds voor een rechtvaardige transitie](#) (FRT) en Next Generation EU. Daarnaast wordt in 2021 de voorbereiding gestart voor de lobby inzake structuurfondsen 2027+ met de opmaak van een communicatiestrategie om o.a. het belang van structuurfondsen bij een duurzaam herstel te belichten. De MKB-strategie en de Industriestrategie worden hierin meegenomen.

Het totstandkomingsproces van de Europese kaders van het Recovery and Resilience Facility (RRF) wordt nauwgezet gevolgd. Dit is richtinggevend voor de uitwerking van het nationaal herstellplan en is een voorwaarde voor subsidieverlening uit RRF, hetgeen wordt gecombineerd met provinciale investeringen en projecten. In 2021 staat de verdere uitwerking van de uitvoeringsagenda van het [IPO Herstellplan Regionale Economie](#) centraal. Op dit dossier wordt vanuit het HNP afgestemd met de IPO AAC/BAC RE en het IPO-coördinatieteam Herstel Regionale Economie.

4. Agrofood

De benaming Agrofood is gekozen omdat in 2020 naast de doorlopende behandeling van de GLB-verordeningen 2021-2027 nieuwe voorstellen zijn gepubliceerd zoals de 'Boer tot bord' strategie. In deze strategie ligt de nadruk op de gehele voedselproductie- en waarden keten inclusief voedselveiligheid en consumentenbescherming. Op deze strategie wordt de samenwerking verkend met een van de HNP-partners; Food NL.

De hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) loopt door in 2021 en is een belangrijk onderdeel binnen de Green Deal. Het dossierteam in het HNP, in continue afstemming met het IPO, blijft zich actief inzetten op dit dossier, zowel richting het Europees Parlement als door middel van regelmatige terugkoppeling uit de Raadswerkgroepen door de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU (NL PV EU).

Aandachtsgebieden

Een HNP-aandachtsgebied betreft een thema of EC-voorstel dat actueel is en vraagt om specifieke aandacht van het HNP. De dynamiek en interne organisatie verschilt per aandachtsgebied en is geen *one size fits all*. De aanwezigheid van bestuurlijk woordvoerderschap (zie volgende alinea) is afhankelijk van de urgentie, de lobbyvraag en het te verwachten belang voor meerdere provincies.

Naar aanleiding van de provinciale coalitieprogramma's krijgen de onderstaande drie onderwerpen uit het ECWP bijzondere aandacht naast de prioritaire dossiers:

1. Duurzame en gezonde leefomgeving
2. Mobiliteit
3. Circulaire economie

HNP-woordvoerderschap

Het streven is voor de bovenstaande drie onderwerpen bestuurlijke woordvoerders te benoemen, naast de bestuurlijke prioritaire dossierhouders in het HNP-bestuur. Voordeel van deze werkwijze is dat een onderwerp al bestuurlijk is belegd wanneer er op het betreffende onderwerp gezamenlijke HNP-inzet en/of afstemming wordt vereist. Bestuurlijke HNP-woordvoerders komen in actie wanneer het Brusselse beleidsproces om (re)actie vraagt. Op het ene moment lijkt een onderwerp 'stil te staan', op het volgende moment moet worden geschakeld naar een hogere versnelling. Door de benoeming van bestuurlijke woordvoerders kan wendbaar en flexibel worden omgegaan met de actualiteit. Voor aandachtsgebieden worden geen lobbyfiches opgesteld; de bestuurlijke HNP-woordvoerders geven bij actuele ontwikkelingen een terugmelding in het HNP-bestuur.

Analyse werkprogramma Europese Commissie

In bijlage 1 treft u de HNP-analyse aan van het ECWP 2021. In de analyse worden de impact voor provincies en de te ondernemen acties beschreven ten aanzien van de verschillende Commissie-initiatieven binnen de hierboven beschreven prioritaire dossiers en de vier aandachtsgebieden.

In de analyse wordt het volgende onderscheid gemaakt:

1. Nieuwe wetgeving: Publicatie Commissievoorstel.
2. Nieuwe beleidsvisie: Richtinggevende strategieën & mededelingen voor EU-beleidskoers.
3. Doorlopend dossier: Dossiers die in de onderhandelingsfase zitten en waarover nog geen definitief besluit is genomen.

Voor de organisatie van de gezamenlijke inzet in het HNP zijn de hierboven genoemde vier prioritaire dossiers het uitgangspunt. Voor elk van de dossiers zijn bestuurlijke dossierhouders binnen het HNP-bestuur benoemd en is in kaart gebracht wie er ambtelijk binnen het HNP is betrokken (zie bijlage 2 voor een overzicht van HNP-bestuurders, HNP-dossierhouders en woordvoerders). In kaart wordt gebracht wie ambtelijk binnen de provinciehuizen en het IPO betrokken is bij het HNP/IPO-dossierteam.

Op de geselecteerde wetgevende voorstellen en belangrijke beleidsvisies is of wordt toegewerkt naar een gezamenlijke HNP/IPO-positie, die richtinggevend is voor vervolgacties. Separaat van het werkplan wordt het HNP-bestuur regelmatig voorzien van een stand van zaken door middel van de zogenaamde lobbyfiches.

Doorontwikkeling HNP

Uitgangspunt van de in 2018 gestarte doorontwikkeling is het HNP in een continu proces te versterken als uitvoeringsorganisatie én ontmoetingsplaats van nieuwe interacties tussen uiteenlopende partijen. Daarmee wordt de effectiviteit van de belangenbehartiging van de provincies vergroot. In 2020 was hiervoor een aanpassing van de inrichting van het HNP gepland. Deze aanpassing is vanwege de COVID-19 crisis voor onbepaalde tijd uitgesteld. In 2021 wordt de doorontwikkeling aangepast aan de hand van de actuele werkomstandigheden en de nieuwe mogelijkheden die deze bieden.

2. Europees Comité van de Regio's

Het Europees Comité van de Regio's is een adviesorgaan van de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Raad en telt momenteel 329 leden.

De Nederlandse delegatie in het Europees Comité van de Regio's bestaat uit 12 vaste leden en 12 plaatsvervangende leden. Voorzitter van de Nederlandse delegatie in 2021 is burgemeester Ellen Nauta, gemeente Hof van Twente. Vicevoorzitter is gedeputeerde Michiel Rijsberman van de provincie Flevoland. In bijlage 3 van dit HNP-werkplan 2021 staat een overzicht van de provinciale leden in het Europees Comité van de Regio's. De Nederlandse delegatie wordt ondersteund door twee ambtelijke delegatie-coördinatoren, namens het IPO en de VNG.

De Nederlandse delegatie in het Europees Comité van de Regio's werkt op basis van een eigen jaarplan en werkkalender met prioritaire dossiers. Voor de huidige mandaatperiode 2020-2025 is dit al vastgesteld. De Nederlandse delegatie heeft de laatste jaren meerdere rapporteurs geleverd op inhoudelijke adviezen van het Europees Comité van de Regio's. Insteek is om deze werkwijze in 2021 te continueren.

3. HNP-evenementen en bijeenkomsten in 2021

Het HNP organiseert gedurende het jaar verschillende evenementen en bijeenkomsten. Dit om de contacten te onderhouden met zowel de achterban in de provincies als met het internationale netwerk van Europese instellingen, regio's, partners en koepelorganisaties in Brussel. Door de onzekere omstandigheden tijdens de COVID-19 crisis wijzigt de platformfunctie van het HNP, hetgeen heeft geleid tot minder conferenties, seminars en delegatiebezoeken aan het HNP in 2020. Het HNP neemt daarom het initiatief om de platformfunctie opnieuw invulling te geven door online EU-seminars en meetings.

Verspreid over het jaar

Op een aantal geselecteerde en strategische onderwerpen uit het ECWP worden online webinars georganiseerd, indien mogelijk in samenwerking met de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU, EU-koepelorganisaties, het Europees Parlement en het Comité van de Regio's. Er zal gekeken worden naar onder andere de Europese digitale week (25 januari), de Europese industriedagen (22 februari) en het Europees jaar van het spoor.

Op de vier prioritaire dossiers worden inhoudelijke bijeenkomsten georganiseerd in samenwerking met de partners in en van het HNP, de Nederlandse Permanente Vertegenwoordiging bij de EU en de Nederlandse Europarlementariërs en hun assistenten.

Eerste helft van het jaar

In samenwerking met het Europees Comité van de Regio's wordt in de eerste helft van 2021 een webinar voorzien op basis van vijf adviezen die door vijf Nederlandse rapporteurs zijn opgesteld en zijn aangenomen tijdens de plenaire vergadering van het Europees Comité van de Regio's in oktober 2020. Het webinar moet een voortzetting krijgen in de Europese Week van regio's en steden 2021 in het kader van een forumbijeenkomst over het thema 'De regionale en lokale rol in het herstel van de EU-economie tijdens en na COVID-19'. Het doel van het webinar is het creëren en demonstreren van concrete synergie tussen de vijf Nederlandse CvdR-adviezen en aanverwante CvdR-adviezen, waarbij gebruik wordt gemaakt van praktijkvoorbeelden uit verschillende Europese regio's en steden.

Oktober 2021

Europese week van de Regio's en steden

Een gezamenlijk seminar of webinar met onder andere de partnerregio's Nedersaksen, Noordrijn-Westfalen en Vlaanderen wordt voorzien op een nog nader te bepalen onderwerp.

4. Financiering HNP

Onderstaande HNP-begroting 2021 wordt op 10 december 2020 voorgelegd aan het HNP-bestuur.

HNP BEGROTING 2021	
Baten	
Bijdrage provincies en IPO	853.037
Bijdragen geassocieerde partners	52.338
Onttrekking aan de vervangingsreserve	31.000
Overige baten	
	936.375
Lasten	
Huisvestingskosten	447.534
Personeelsgebonden kosten	199.365
Gezamenlijke activiteiten	59.187
ICT	69.570
INFO-Abonnementen/Informatieverzameling	20.767
Accountant en administratiekantoor	16.614
Afschrijvingskosten	31.000
Storting in vervangingsreserve	92.338
Storting in twee bestemde fondsen	
	936.375
Resultaat	0

BIJDRAGE PER PROVINCIE			
Noord-Holland	65.618	Overijssel	65.618
Zuid-Holland	65.618	Gelderland	65.618
Utrecht	65.618	Zeeland	65.618
Flevoland	65.618	Noord-Brabant	65.618
Groningen	65.618	Limburg	65.618
Friesland	65.618	IPO	65.618
Drenthe	65.618		

BIJDRAGEN PER GEASSOCIEERDE PARTNER	
Vereniging van Hogescholen	8.723
FoodNL	8.723
Gemeente 's-Hertogenbosch	8.723
NG4	17.446
Wetsus	8.723

De HNP-verdeelsleutel

De verdeelsleutel van de kosten is, vanaf 2020, gebaseerd op een gelijke verdeling van de kosten over de 13 statutaire leden; de twaalf provincies en het IPO. Separaat wordt de bijdrage van de vijf partners vastgesteld.

Bijlage 1: HNP-analyse werkprogramma 2021 Europese Commissie

De Europese Commissie heeft in het werkprogramma 2021 verschillende voorstellen gedaan die in deze bijlage zijn geselecteerd vanwege de basis die ze vormen of de inbreng die ze leveren voor de prioritaire HNP-dossiers en de HNP-aandachtsgebieden.

Prioritaire dossiers

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Klimaat & energie					
Wetgeving	Richtlijn hernieuwbare energie <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: wijziging wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Wijziging van de richtlijn betreffende hernieuwbare energie om uitvoering te geven aan de ambitie van de nieuwe klimaatdoelstelling voor 2030	Richtlijn bevat aangepaste streefcijfers voor aandeel energie uit hernieuwbare bronnen conform de 55% co2-reductietarget. Bepalingen uit richtlijn zullen moeten worden verwerkt in regionale / provinciale energieprogramma's.	Monitoren en voorsorteren op de verschillende opties. Impact analyse van vijf opties (inhoudelijke experts). Standpunten provincies voorbereiden.	Duurzame & gezonde leefomgeving Regionale economie
Wetgeving	Richtlijn Energie efficiëntie <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: wijziging wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Wijziging van de richtlijn betreffende energie-efficiëntie om uitvoering te geven aan de ambitie van de nieuwe klimaatdoelstelling voor 2030	Van belang voor provincies o.a. ten aanzien van de gebouwde omgeving, aanbesteden en Europese fondsen. Ook kan energie-efficiëntie een rol spelen bij vergunnings- procedures.	Monitoren en voorsorteren op de verschillende opties. Impact analyse van de drie opties (inhoudelijke experts). Standpunten provincies voorbereiden	Duurzame & gezonde leefomgeving Regionale economie
Wetgeving	Richtlijn inzake alternatieve brandstoffen <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Herziening van de richtlijn betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen	Heeft mogelijk effect op de uitrol van nieuwe en aanpassing van bestaande infrastructuur voor alternatieve brandstoffen langs het TEN-T netwerk en stedelijke knooppunten. Relevant voor provincies m.b.t. ruimtelijke ordening en planning.	Monitoren en voorsorteren op de verschillende opties. Uitgangspunten provincies voorbereiden. Inhoudelijke experts vertalen de EU impactanalyse naar provincies.	Mobiliteit
Wetgeving	Richtlijn energie prestatie gebouwen <i>Wanneer: 4^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Herziening van de richtlijn betreffende de energieprestatie van gebouwen	Relatie met de voorgestelde renovatiegolf. Provincies zijn gezien hun intermediaire rol nauw betrokken bij de nationale uitvoering en realisering van de doelstellingen. Daarbij hebben overheidsgebouwen een voorbeeldfunctie.	Onderzoeken welke mogelijkheden de renovatie wave biedt voor provincies. Impact analyse provincies (inhoudelijke experts).	Duurzame & gezonde leefomgeving

Doorlopend					
Wetgeving	Europese Klimaatwet 2050 <i>Wanneer: 4 maart 2020, Status: loopt door in 2021, nieuwe wetgeving</i>	Europese Klimaatwet 2050 (onderdeel Green Deal pakket)	Verwachting is dat de bepalingen uit de Klimaatwet kaderstellend zijn en direct van invloed zijn op provincies. Doelstelling van klimaatneutraliteit in 2050 wordt in de klimaatwet vastgelegd.	D.m.v. analyse en evt. <i>position paper</i> als basis inbreng leveren in het CvdR, het EP en richting de EC, afstemmen met de AAC/BAC Energie.	Agrofood Duurzame & gezonde leefomgeving
Beleidsvisie	Klimaatpact <i>Wanneer: 3^e kwartaal, Status: loopt door in 2021, niet-wetgevend, nieuwe mededeling</i>	Europees klimaatpact (onderdeel Green Deal pakket)	Naar verwachting raakt het klimaatpact op termijn de provincies in hun energietransitie ambities.	Monitoren/ zo nodig gezamenlijke inbreng leveren op de voor provincies relevante onderdelen bij Raad en EP. Evt. inbreng leveren op EC-consultaties.	Duurzame & gezonde leefomgeving
Beleidsvisie	Klimaatactieplan <i>Wanneer: 17 september 2020 Status: loopt door in 2021, niet-wetgevend, nieuwe mededeling incl. effectbeoordeling</i>	2030 klimaatactieplan inzake bijstelling van de emissiedoelstelling voor 2030 vermindering van 50% naar 55% (onderdeel COP26 Glasgow)	Bijstelling Europese CO ² emissiedoelstellingen voor 2030 zijn hoewel niet wetgevend, richtinggevend en kunnen in de nabije toekomst van invloed zijn op de uitvoering van het huidige provinciale klimaatbeleid.	Monitoren, signaleren en nagaan in hoeverre de evt. bijgestelde EC doelstellingen voor 2030 van invloed zijn op het nationale (regionale) klimaatbeleid. Hierover contact onderhouden met de AAC/BAC Energie. Evt. inbreng leveren via de ENVE-commissie van het CvdR.	Duurzame & gezonde leefomgeving Regionale economie
Beleidsvisie	Strategie klimaatadaptatie <i>Wanneer: 4^e kwartaal 2020, status: loopt door in 2021, niet-wetgevend, nieuwe mededeling</i>	EU strategie voor klimaatadaptatie (onderdeel COP 26 Glasgow)	Nagaan in hoeverre de bepalingen/ inzet van de EC richting COP26 van invloed is op de provincies. Gezien de wettelijke rol van provincies bij klimaatadaptatie en de rol van aanjager via regionale klimaat strategieën.	Monitoren en vooral signaleren en nagaan welke inbreng lidstaat Nederland en organisaties als het CvdR leveren. Evt. inbreng leveren via de ENVE-commissie van het CvdR.	

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Digitalisering					
Beleidsvisie	Europa's digitale tijdperk <i>Wanneer: 1^e kwartaal 2021, Status: niet-wetgevend</i>	Europa's digitale decennium: digitale doelstellingen voor 2030	De digitale doelen die worden gesteld zullen impact hebben op de regionale economie (industrie, MKB), op digitale openbare diensten en op de digitale infrastructuur in onze provincies.	Monitoren en signaleren.	Regionale economie
Wetgeving	Datapakket <i>Wanneer: 3^e kwartaal 2021, Status: wetgevend incl. effectbeoordeling</i>	Datawet Evaluatie van de databankrichtlijn	De EC komt met een gegevenswet om de juiste voorwaarden te scheppen voor betere controle en voorwaarden voor het delen van gegevens voor burgers, overheden en bedrijven. Gaat van invloed zijn op hoe we met publieke en private data omgaan.	Monitoren, signaleren en vertalen wat dit voor onze organisaties en regionale partners betekent. Evt. gezamenlijke acties nader te bepalen o.b.v. actualiteit.	
Wetgeving	Follow-up van het witboek AI <i>Wanneer: 1^e kwartaal 2021 Status: wetgevend (waarschijnlijk)</i>	Concretisering witboek AI met wetgevingsvoorstellen onder meer op het gebied van veiligheid, aansprakelijkheid, grondrechten en gegevens.	Impact op de digitale economie: industrie, MKB, startups etc.	Monitoren en signaleren. Follow-Up CvdR rapporteurschap Guido Rink. Samenwerking met VNG.	Regionale economie
Wetgeving	Digitale diensten <i>Wanneer: 4^e kwartaal 2020 Status: wetgevend</i>	Digital Services Act (follow-up E-commerce directive): reguleren van digitale diensten van de platformeconomie.	Impact op de digitale economie: industrie, MKB, startups etc.	Monitoren en signaleren. O.a. in samenwerking met VNG in CEMR Expert group digitalisation.	

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Regionale economie					
Beleidsvisie	Industriebeleid <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: niet-wetgevend</i>	Actualisering van de nieuwe industriële strategie voor Europa HNP-woordvoerder: Jeannette Baljeu	Provincies hebben een belangrijke, stimulerende rol in het realiseren en versnellen van de transitie naar een concurrerende en duurzame industrie in de regio.	Evt. gezamenlijke acties nader te bepalen o.b.v. de analyse van het herziene EC voorstel.	Regionale economie Klimaat & energie

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Agrofood					
Beleidsvisie	Actieplan voor organische productie Wanneer: 1 ^e kwartaal 2021, Status: <i>niet-wetgevend</i>	Actieplan voor de ontwikkeling van de biologische productie: op weg naar 2030	Provincies hebben een stimulerende en ondersteunende rol bij het bevorderen van biologische landbouw. Via subsidie-programma's en regelgeving wordt biologische landbouw, kleinschaligheid of een andere kijk op het voedsel beschermt of actief ondersteunt. Ook de bevoegdheden van provincies m.b.t. RO zijn hierbij relevant.	Monitoren en signaleren.	Duurzame & gezonde leefomgeving
Wetgeving	Landbouwstatistiek – productiemiddelen en productie Wanneer: 1 ^e kwartaal 2021, Status: <i>herziening wetgeving</i>	Herziening van de verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende statistiek van de landbouwinput en -output	Toegang tot accurate landbouwstatistiek is voor beleidsmakers als provincies en mede opdrachtgever van het Nationaal Strategisch Plan zeer belangrijk. Biedt een aanvullend referentiekader voor evt. te nemen maatregelen.	Monitoren en signaleren.	
Wetgeving	Gebruik van additieven in diervoeding Wanneer: 2 ^e kwartaal 2021 Status: <i>herziening wetgeving</i>	Herziening van Verordening (EG) nr. 1831/2003 betreffende toevoegingsmiddelen voor diervoeding	Mogelijk interessant gezien de discussies rondom teveel uitstoot van methaan en stikstof. Er wordt gekeken naar potentiële oplossingen d.m.v. ander voerbeleid.	Bij feitelijke presentatie voorstel de relevantie voor provincies inschatten.	
Beleidsvisie	Lange termijnvisie inzake plattelandsgebieden Wanneer: 2 ^e kwartaal 2021 Status: <i>communicatie, niet-wetgevend</i>	Mededeling over de langetermijnvisie voor plattelandsgebieden	De leefbaarheid op het platteland is ook in Nederland een aandachtspunt. Denk ook aan de interacties tussen stedelijke en plattelandsgebieden (peri-urbaan). Naar verwachting ook onderwerpen zoals breedband/5G.	Monitoren en signaleren.	

Wetgeving	Regulering CO2 uitstoot voor land, landgebruik, bossen <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Wijziging van de verordening inzake de opname van broeikasgasemissies en -verwijderingen door landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw	Om aan de klimaatdoelstellingen te voldoen moet Nederland richting 2030 de CO2 uitstoot terugbrengen. De sectoren landbouw en landgebruik, waaronder natuurbeheer, veeteelt en tuinbouw doen hiervoor de nodige inspanningen. De uitvoering van het natuurbeleid in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een taak van de provincies, waardoor dit voorstel naar verwachting een impact zal hebben op het provinciale beleid.	Monitoren en signaleren, belangrijk om de link te leggen met het dossier gezonde ecosystemen.	Klimaat & Energie Duurzame & gezonde leefomgeving
Doorlopend					
Financiering	Financiering, beheer en monitoring van het GLB <i>Wanneer: 1 juni 2018 Status: loopt door 1^e kwartaal 2021</i>	Financiering, het beheer en de monitoring van het gemeenschappelijk landbouwbeleid	Belangrijke bepalingen inzake financiering en beheer, direct van invloed op provincies.	Actief opvolgen geleverde inbreng op EU-niveau.	
Wetgevend	GLB-strategische plannen <i>Wanneer: 1 juni 2018 Status: loopt door 1^e kwartaal 2021</i>	Regels inzake steun voor strategische plannen die door de lidstaten moeten worden opgesteld in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid	Schrijft voor hoe in NL, inclusief op regionaal/ provinciaal niveau invulling gegeven moet worden aan het NSP en de nieuwe GLB-doelstellingen.	Belangrijk om de onderhandelingen in triloog verband te volgen en de "nieuwe" standpuntinname van het EP (2020) te analyseren o.b.v. onze eerder geleverde input (zie HNP lobbyfiche Agrofood).	Duurzame & gezonde leefomgeving Klimaat & energie
Beleidsvisie	Duurzame voedselsystemen <i>Wanneer: 25 maart 2020 Status: loopt door in 2021, mededeling</i>	Boer naar bord strategie (Farm to Fork)	Hoewel deze strategie niet is ondergebracht bij DG Landbouw, maar bij DG Volksgezondheid (EC), raakt het vooral zaken als voedselveiligheid en consumentenbescherming. De voedselketenbenadering is interessant voor provincies omdat ze partijen in triple-helix verband bij elkaar brengen. Op deze strategie verkennen we de samenwerking met een van onze HNP-partners; Food NL..	Monitoren en in overleg met partners in het HNP zoals Food NL invulling geven d.m.v. evt. gezamenlijk actieplan/ gezamenlijke reactie uitwerken. Hiervoor afstemmen met de AAC/BAC Vitaal Platteland.	Duurzame & gezonde leefomgeving

Beleidsvisie	Biodiversiteitsstrategie <i>Wanneer: 20 mei 2020</i> <i>Status: loopt door in 2021, nieuwe mededeling</i>	EU biodiversiteitsstrategie voor 2030	Het behoud en ontwikkelen van natuur en bescherming van biodiversiteit zijn taken van provincies.	Actief volgen en gezamenlijk optrekken (HNP-werkgroep Green Deal) met de IPO werkgroep natuurbeleid. Vanuit 'mede-departement aanpak' via IPO op het thema biodiversiteit meeschrijven aan raadsinstructies en inbreng leveren richting CvdR en het EP. De EC en NL leveren op dit thema input in VN-verband (CBD); hierop wordt aangesloten vanuit het IPO.	Klimaat & energie Duurzame & gezonde leefomgeving
Beleidsvisie	Bossenstrategie <i>Wanneer: loopt door in 2021, 4^e kwartaal 2020</i> <i>status: nieuwe mededeling</i>	EU Bossenstrategie	Voor een groot aantal provincies is deze strategie interessant; kan van invloed zijn op het ruimtelijk beleid van provincie vooral m.b.t. creatie nieuwe natuurgebieden en groene zones. Daarnaast sluit dit als onderwerp aan bij de nationale bosstrategie.	Monitoren en evt. gezamenlijke actie nader te bepalen.	Duurzame & gezonde leefomgeving

Aandachtsgebieden

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Duurzame & gezonde leefomgeving					
Beleidsvisie	Nul-uitstoot actieplan water, lucht en grond Wanneer: 2 ^e kwartaal 2021 Status: <i>niet-wetgevend</i>	Actieplan om de vervuiling van lucht, water en bodem tot nul terug te brengen	Het actieplan is een goede maatstaf voor toekomstige provinciale maatregelen om 0% uitstoot op een integrale manier te realiseren.	Monitoren en evt. opvolgen met een position paper.	Klimaat & Energie Agrofood
Wetgeving	Juridisch kader voor restauratie gezonde ecosystemen Wanneer: 4 ^e kwartaal 2021 Status: <i>wetgevend incl. effectbeoordeling</i>	Nieuw regelgevingskader om ecosystemen opnieuw gezond te maken	De uitvoering van het natuurbeleid in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een taak van de provincies. Het juridische EU kader inzake de ecosystemen is naar verwachting direct van invloed op het provinciale natuurbeheer.	Nauwgezet volgen, input leveren en afstemming organiseren met WG Agrofood en Klimaat & Energie. Inbreng leveren richting o.a. het EP, EC en het CvdR o.b.v. een <i>position paper (two-pager)</i> . Hierover afstemmen met de AAC/BAC MTH.	Klimaat & Energie Agrofood
Doorlopend					
Wetgeving	8 ^e MAP Wanneer: 14 oktober 2020 Status: <i>nieuwe wetgeving</i>	8 ^e Milieu Actieprogramma	Dit programma legt de belangrijkste prioriteiten en doelstellingen voor het milieubeleid vast voor de komende vijf tot tien jaar en zet uiteen welke maatregelen moeten worden genomen. Belangrijk voor provincies. Vooral m.b.t. de uitvoering van het milieubeleid en milieuwetgeving in Europa gaat het provincies raken.	Nauwgezet volgen en zo nodig input leveren bij o.a. het EP, EC en het CvdR o.b.v. het gezamenlijke <i>position paper (two-pager)</i> en hierover afstemmen met de AAC/BAC Energie.	Klimaat & Energie

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Mobiliteit					
Wetgeving	Herziening TEN-T regelgeving <i>Wanneer: 3^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Herziening van de verordening betreffende het trans-Europese vervoersnetwerk	Elke provincie maakt onderdeel uit van het kernnetwerk en/of het uitgebreid netwerk van TEN-T. TEN-T schept inspanningsverplichtingen voor het Rijk en indirect de provincies.	Elke provincie trekt individueel op dit dossier op, maar informeert elkaar over Europese ontwikkelingen.	
Beleidsvisie	EU spoorweg corridor initiatief <i>Wanneer: 3^e kwartaal 2021, Status: niet-wetgevend en wetgevend incl. effectbeoordeling</i>	EU-spoorlijninitiatief 2021, inclusief de herziening van de verordening inzake corridors voor het goederenvervoer en maatregelen om het personenvervoer per spoor te stimuleren Europees jaar van het spoor	Vooraf relevant voor provincies met grote grensoverschrijdende spoorcorridors.	Tijdens het Europees jaar van het spoor kan het interessant zijn om meer aandacht te vragen voor nieuwe of bestaande grensoverschrijdende spoorverbindingen met groot provinciaal belang.	
Wetgeving	Intelligente vervoerssystemen <i>Wanneer: 3^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Herziening van de richtlijn betreffende intelligente vervoerssystemen, met inbegrip van een initiatief betreffende multimodale vervoersbewijzen	De ITS-richtlijn gaat over de interoperationaliteit, compatibiliteit en veiligheidsvereisten van digitale toepassingen in mobiliteit. Raakvlakken met provincies o.a. in MAAS-concepten, interactie van voertuigen met omgeving en het slim beheer van verkeersstromen.	Monitoren en signaleren.	
Doorlopend					
Beleidsvisie	Strategie voor duurzame en slimme mobiliteit <i>Wanneer: 4^e kwartaal, Status: nieuwe mededeling</i>	Strategie voor duurzame en slimme mobiliteit HNP-woordvoerder: Michiel Rijsberman	De strategie voor duurzame en slimme mobiliteit geeft een overzicht van de ambitie die de Europese Commissie heeft op dit thema en welke middelen ze wilt inzetten om die ambities waar te maken. Raakvlakken met de duurzame en slimme mobiliteitsagenda's van de provincies zijn ongetwijfeld aanwezig.	Monitoren en signaleren.	Klimaat & energie Digitalisering

Type	Onderwerp NL & tijdstip, status	Initiatief EC	Impact provincie	Actie	Raakvlak dossiers
Circulaire economie					
Wetgeving	Industrie emissie & circulaire economie <i>Wanneer: 2^e kwartaal 2021, Status: wetgevend</i>	Herziening van de richtlijn inzake industrie emissies	Betreft EU maatregelen voor de uitstoot van grote industrieën en om de industriële, duurzame transformatie mogelijk te maken. Daarvoor wordt aangesloten bij de doelstellingen inzake het klimaat (0%-uitstoot), energie en de circulaire economie. Belangrijk in het licht van de regionale energie strategieën (RES) en de intermediaire rol van provincies in de duurzame ecosystemen. Ook bij het uniform meten en monitoren op het Europese schaal zijn provincies gebaat.	Monitoren, nauwgezet volgen en inbreng leveren o.b.v. een position paper.	Regionale economie Klimaat & Energie Gezonde & duurzame leefomgeving
Wetgeving	Verpakking en afval Vervoer van afval <i>Wanneer: 4^e kwartaal 2021, Status: herziening wetgeving incl. effectbeoordeling</i>	Herziening richtlijn inzake verpakkingsafval & richtlijn inzake vervoer van afval (Onderdeel van het circulaire economie actieplan) HNP-woordvoerder Tjisse Stelpstra	Met deze herziene vereisten beoogt de Commissie een vermindering van (overtollige) verpakking en verpakkingsafval, onder meer door streefcijfers en andere afval preventie maatregelen vast te stellen; De <i>end of waste</i> criteria zijn bepalend voor het opstarten van nieuwe regionale verdienmodellen, waarbij afval een nieuwe hulpbron wordt; ook relevant bij grensoverschrijdend vervoer van afval Provincies hebben een belangrijke rol bij openbare aanbestedingen, waarbij voldaan moet worden aan de vereisten uit de richtlijn.	Monitoren en signaleren.	Klimaat & Energie
Doorlopend					
Beleidsvisie & wetgeving	Circulaire economie <i>Wanneer: 2021 Status: nieuwe mededeling</i>	Follow-up actieplan voor circulaire economie HNP-woordvoerder Tjisse Stelpstra	Provincies kunnen stimuleren dat overheden, inwoners en bedrijven grondstoffen en materialen vaker en slimmer (her)gebruiken om zo de economie duurzamer en meer concurrerend te maken.	Monitoren en signaleren.	

Bijlage 2: Overzicht HNP-bestuurders, dossierhouders en woordvoerderschappen

HNP-bestuurders namens de dertien statutaire leden

Arthur van Dijk	IPO
Andy Dritty	Provincie Limburg
Klaas Fokkinga	Provincie Fryslân
Eddy van Hijum	Provincie Overijssel
Ilse Zaal	Provincie Noord-Holland
Martijn van Gruijthuijsen	Provincie Noord-Brabant
Robert Strijk	Provincie Utrecht
Anita Pijpelink	Provincie Zeeland
Tjisse Stelpstra	Provincie Drenthe
Henk Staghouwer	Provincie Groningen
John Berends	Provincie Gelderland
Jeannette Baljeu	Provincie Zuid-Holland
Michiel Rijsberman	Provincie Flevoland

Dossierhouders Klimaat & Energie	
Tjisse Stelpstra	Lid ENVE commissie/CvdR, lid BAC Energie en dossierhouder energie in de Council of European Municipalities and Regions (CEMR)
Anita Pijpelink	Plaatsvervangend lid ENVE commissie/CvdR en lid BAC ROWW en BAC VP
Dossierhouder Digitalisering	
Martijn van Gruijthuijsen	Lid CIVEX commissie/CvdR, covoorzitter BAC RE en voorzitter van de IPO kopgroep digitalisering
Dossierhouders Regionale economie	
Michiel Rijsberman	Lid COTER commissie/CvdR en adviseur en agenda lid Cohesie in de BAC RE
Martijn van Gruijthuijsen	Lid CIVEX commissie/CvdR, covoorzitter BAC RE en voorzitter van de IPO kopgroep digitalisering
Dossierhouders Agrofood	
Henk Staghouwer	Plaatsvervangend lid NAT commissie/CvdR en lid BAC VP
Ilse Zaal	Plaatsvervangend lid NAT commissie/CvdR en lid BAC VP en BAC RE
Woordvoerder Duurzame en gezonde leefomgeving	
Tijs de Bree, gedeputeerde in Overijssel	Lid van de BAC MTH en door deze BAC benoemd als dossierhouder op dit onderwerp. Opmerking: Tijs de Bree is geen lid van het HNP-bestuur
Woordvoerder Mobiliteit	
Michiel Rijsberman	Lid COTER commissie/CvdR en adviseur en agenda lid Cohesie in de BAC RE Opmerking: In 2020 was Michiel Rijsberman woordvoerder voor de strategie duurzame en slimme mobiliteit
Woordvoerder Circulaire economie	
Tjisse Stelpstra	Lid ENVE commissie/CvdR, lid BAC Energie en dossierhouder energie in de Council of European Municipalities and Regions (CEMR)

Dossierhouders en woordvoerderschappen

- De bestuurlijke HNP-dossierhouder behartigt het gedefinieerde gezamenlijk belang en wordt daarin ondersteund door een HNP-ambtelijk dossierhouder en een HNP-werkgroep (dossierteam). De bestuurlijke dossierhouder is lid of agenda lid en BAC EU-adviseur in de betreffende BAC.

- De bestuurlijke HNP-woordvoerder komt in actie wanneer het Brusselse beleidsproces om (re)actie vraagt. Door de benoeming van een woordvoerder kan snel worden ingespeeld op de actualiteit. De woordvoerder wordt ondersteund vanuit het HNP-team.

De bestuurlijke dossierhouders en woordvoerders hebben:

- Een portefeuille en functies in relevante BAC's en/of IPO kopgroepen en/of commissies en rapporteurschappen in het Europees Comité van de Regio's.
- Beschikbaarheid in tijd om hun rol als dossierhouder of woordvoerder te vervullen en daar waar van toepassing agenda lid en BAC EU-adviseur te zijn om bestuurlijk de gezamenlijke provinciale belangen te behartigen bij de Europese instellingen en in Europese netwerken.

Bijlage 3: Overzicht Nederlandse delegatie in het Europees Comité van de Regio's

Naam	Provincie	Lidmaatschap	Commissie
Martijn van Gruijthuijsen	Noord-Brabant	Vast lid	CIVEX
Andy Dritty	Limburg	Vast lid	SEDEC
Robert Strijk	Utrecht	Vast lid	SEDEC
Eddy van Hijum	Overijssel	Vast lid	ECON
Michiel Rijsberman	Flevoland	Vast lid	COTER
Tjisse Stelpstra	Drenthe	Vast lid	ENVE
Klaas Fokkinga	Friesland	Plaatsvervangend lid	COTER
John Berends	Gelderland	Plaatsvervangend lid	CIVEX
Ilse Zaal	Noord-Holland	Plaatsvervangend lid	NAT
Henk Staghoutwer	Groningen	Plaatsvervangend lid	NAT
Jeannette Baljeu	Zuid-Holland	Plaatsvervangend lid	ECON
Anita Pijpelink	Zeeland	Plaatsvervangend lid	ENVE

Naam	Gemeente	Lidmaatschap	Commissie
René de Heer	Zwolle	Vast lid	COTER
Marjon de Hoon-Veelenturf	Baarle-Nassau	Vast lid	NAT
Rob Jonkman	Opsterland	Vast lid	ECON
Ufuk Kähya	's-Hertogenbosch	Vast lid	SEDEC
Ellen Nauta-Van Moorsel	Hof van Twente	Vast lid	NAT
Marieke Schouten	Nieuwegein	Vast lid	ENVE
Ahmed Aboutaleb	Rotterdam	Plaatsvervangend lid	ECON
Ben van Assche	Terneuzen	Plaatsvervangend lid	ENVE
Robert van Asten	Den Haag	Plaatsvervangend lid	COTER
Wilma Delissen-Van Tongerlo	Peel en Maas	Plaatsvervangend lid	CIVEX
Marcelle Hendrickx	Tilburg	Plaatsvervangend lid	CIVEX
Guido Rink	Emmen	Plaatsvervangend lid	SEDEC